

บทที่ 1

บทนำ

สภาพปัญหา

โดยเหตุที่ว่าพรรคการเมืองมีบทบาทสำคัญและมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนาทางการเมืองระบอบประชาธิปไตย กล่าวคือ อาจก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น หรือเลวลงทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม (จรรยา, 2531: 187) และการเมืองได้ และไม่ว่าพรรคใดจะได้รับเสียงข้างมากจนสามารถจัดตั้งรัฐบาลได้ ย่อมจะต้องดำเนินการบริหารประเทศให้เป็นไปตามนโยบายที่แถลงไว้ต่อรัฐสภา ส่วนพรรคการเมืองที่ได้รับเสียงข้างน้อยก็ย่อมต้องเป็นพรรคฝ่ายค้านที่จะต้องปกป้องผลประโยชน์ของประชาชน โดยพยายามชี้จุดอ่อนและข้อบกพร่องต่างๆในการบริหารงานของรัฐบาลพรรคการเมืองที่ได้ก่อตั้งขึ้นมาและดำเนินกิจกรรมทางการเมืองจึงต้องมีการพัฒนาการเสมอ เพื่อให้ทันกับสถานการณ์และสภาพแวดล้อมทางการเมืองที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา พรรคการเมืองที่สามารถปรับตัวเองได้ดีก็จะอยู่รอดและเข้มแข็งขึ้นเสมอ ส่วนพรรคการเมืองที่อ่อนแอไม่สามารถปรับตัวเองได้ดีพอ ก็ต้องสลายไปตามกาลเวลา ไม่สามารถดำเนินกิจกรรมทางการเมืองต่อไปได้

ความล้มเหลวของพรรคการเมืองไทย ส่วนหนึ่งร่วมมาจากการรวมกลุ่มหรือการจัดตั้งพรรคการเมืองของคนไทย มักตั้งอยู่บนพื้นฐานของความสัมพันธ์ส่วนตัวมากกว่าหลักการจัดตั้งที่อิงผลประโยชน์และหรืออุดมการณ์ร่วมกัน กล่าวคือ ผลประโยชน์ร่วมหาใช่เป็นปัจจัยชี้ขาดในการรวมกลุ่มของคนไทยไม่ ตรงกันข้ามความสัมพันธ์ส่วนตัวระหว่างสมาชิกภายในกลุ่ม โดยเฉพาะอย่างยิ่งระหว่างสมาชิกกับผู้นำกลับเป็นปัจจัยที่ขาดไม่ได้สำหรับการจัดตั้งและการรักษากลุ่มให้คงอยู่ ซึ่งสิ่งที่เป็นปัญหาตามมาก็คือ การขาดอุดมการณ์ของพรรคและนักการเมือง นั่นเอง

ในการต่อสู้ทางการเมือง อุดมการณ์ถือว่าเป็นหลักการอันสูงสุดที่บ่งชี้ถึงแนวทางของพรรคการเมืองที่มีต่อสังคม และนำพาสังคมไปสู่สิ่งที่พึงปรารถนา เพราะฉะนั้น อุดมการณ์ของพรรคการเมืองหรือนักการเมืองจึงเป็นเครื่องมือที่วัดระดับการสนับสนุนหรือการยอมรับของประชาชน อย่างไรก็ตามเนื่องจากอุดมการณ์เป็นผลผลิตของสังคม ดังนั้นปัจจัยด้านระบบสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง จึงมีความสัมพันธ์อย่างแยกไม่ออกกับลักษณะและทิศทางของอุดมการณ์ไม่ว่าจะเป็นของพรรคการเมือง นักการเมืองหรือของประชาชนโดยทั่วไป

พรรคการเมืองและนักการเมืองส่วนใหญ่ยังขาดความชัดเจนด้านอุดมการณ์ ทำให้ไม่สามารถสร้างกลไกที่จะทำหน้าที่ถ่ายทอด หรือเผยแพร่อุดมการณ์อย่างต่อเนื่อง สิ่งที่นักการเมืองหรือพรรคการเมืองไทยชอบเรียกว่าเป็นอุดมการณ์ ก็คือการมุ่งชนะเลือกตั้งและมุ่งเป็นรัฐบาลแต่ผลของการชนะเลือกตั้งได้เป็นผู้แทนและรัฐบาลแล้ว จะเข้าไปทำอะไร เพื่อใคร และอย่างไรนั้น ล้วนแล้วแต่ยังขาดความแน่นอนชัดเจน ทั้งในด้านจุดยืนและแนวทางกันเป็นส่วนใหญ่ โดยทั่วไปนักการเมืองทั้งหลายมักจะพูดกว้าง ๆ ว่า อุดมการณ์ของตนก็คือ เพื่อประชาชนนั่นเอง

พรรคการเมืองไทยพรรคหนึ่ง ที่อาจกล่าวได้ว่ามีความผูกพันกับอุดมการณ์อยู่พอสมควร คือ พรรคพลังธรรม พรรคพลังธรรมจดทะเบียนก่อตั้งพรรคการเมืองเมื่อวันที่ 9 มิถุนายน 2531 ซึ่งเดิมทีพรรคการเมืองนี้มีรากฐานมาจากกลุ่มที่เรียกตนเองว่า "กลุ่มรวมพลัง" และเล่นการเมืองในระดับท้องถิ่นจนประสบความสำเร็จอย่างมากมาแล้ว ด้วยบุคลิกภาพผู้นำพรรคของ พลตรี จำลอง ศรีเมือง ที่เป็นคนถือศีลกินเจ มีความซื่อสัตย์ และยึดถือคุณธรรม ทำให้บทบาทของพรรคพลังธรรมในเวทีการเมืองดูโดดเด่นขึ้นมา ประกอบกับความเบื่อหน่ายของประชาชน ที่มีต่อพรรคการเมืองดั้งเดิมที่เต็มไปด้วยภาพพจน์ของการคอร์รัปชัน และไร้ประสิทธิภาพ ทำให้พรรคพลังธรรมได้รับความนิยมจากประชาชน โดยเฉพาะในเขตกรุงเทพมหานคร เป็นอย่างมาก

พรรคพลังธรรมประสบความสำเร็จไม่แต่เฉพาะในระดับท้องถิ่นเท่านั้น การเลือกตั้งทั่วไปเมื่อวันที่ 22 มีนาคม 2535 พรรคพลังธรรมได้รับความไว้วางใจจากประชาชนกรุงเทพมหานครโดยได้รับการเลือกตั้งจำนวน 32 คน จากที่ลงสมัครทั้งหมด 35 คน

ความสำเร็จดังกล่าว ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการที่พลตรีจำลอง ศรีเมือง หัวหน้าพรรคพลังธรรมได้ประกาศถึงจุดยืนของพรรค โดยการยึดถือหลัก 4 ประการ ประกอบไปด้วย

1. ต้องหวังและรับในสิ่งที่ได้มาโดยชอบธรรมเท่านั้น
2. จะไม่มีการซื้อเสียงโดยเด็ดขาด
3. ไม่หวัง ไม่แย่งแข่งขันกันเป็นรัฐมนตรี
4. ไม่จ้วงจาบอยากเข้า โทกมดเท็จ ให้ร้ายป้ายสี

หลักการทั้ง 4 ประการดังกล่าว ถือได้ว่าเป็นอุดมการณ์ของพรรคที่ยึดถือปฏิบัติกันในกลุ่มสมาชิกของพรรคอย่างเคร่งครัด นำมาซึ่งความเชื่อถือของประชาชนที่มีต่อพรรคพลังธรรม จนกระทั่งมีการเปลี่ยนผู้นำพรรคพลังธรรมจาก พลตรีจำลอง ศรีเมือง มาเป็นนายบุญชู โรจนเสถียร การดำเนินกิจกรรมทางการเมืองของพรรคพลังธรรมเริ่มเปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งอุดมการณ์หลักของพรรค 4 ประการ ถูกละเมิดโดยสมาชิกของพรรคบางคน และไม่ได้รับความสนใจจากสมาชิกส่วนใหญ่ ทำให้ความเชื่อถือของประชาชนที่มีต่อพรรคพลังธรรมเริ่มลดลงทุกที

การแต่งตั้งให้ นายบุญชู โรจนเสถียร ขึ้นเป็นหัวหน้าพรรคพลังธรรมนั้นได้สร้างความระส่ำระสายให้กับพรรคพลังธรรมเป็นอย่างมาก มีการแตกแยกทางอุดมการณ์ของสมาชิกพรรคพลังธรรมเป็น สายวัด-สายรัฐมนตรี โดยสมาชิกพรรคที่สังกัดสายวัดส่วนหนึ่ง ได้ลาออกจากการเป็นสมาชิกพรรคพลังธรรมและเข้าสังกัดในพรรคการเมืองอื่น ความแตกแยกดังกล่าว พลตรีจำลอง ศรีเมือง ไม่สามารถประสานได้ สาเหตุหนึ่งเนื่องมาจากความเชื่อถือในตัว พลตรีจำลอง ศรีเมือง ของสมาชิกพรรคเริ่มลดลง พลตรีจำลอง ศรีเมือง จึงแก้ไขโดยการเชิญ พ.ต.ท. ดร.ทักษิณ ชินวัตร ประธานกรรมการกลุ่มบริษัทชินวัตร มาเป็นหัวหน้าแทน

ความคลุมเครือและความสงสัยในจุดยืนพรรคพลังธรรมของประชาชนเริ่มปรากฏขึ้นอย่างชัดเจน เมื่อ พ.ต.ท.ดร.ทักษิณ ชินวัตร เปลี่ยนคำขวัญของพรรค “คุณธรรมนำการเมือง” เป็น “คุณภาพคู่คุณธรรม” ทำให้เกิดความสงสัยว่า โดยแท้จริงแล้วพรรคพลังธรรมจะยังคงเป็นพรรคเมืองที่ยึดถือคุณธรรมอยู่เหมือนเดิมหรือไม่เป็นผลให้ความนิยมของประชาชนที่มีต่อพรรคพลังธรรมได้ลดลงอย่างมาก เห็นได้ชัดจากการเลือกตั้งทั่วไปเมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน 2539 พรรคพลังธรรมได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เพียง 1 คน เท่านั้น

จากสภาพความตกต่ำของพรรคพลังธรรมดังกล่าว นำไปสู่ข้อสรุปที่ว่า

1. พรรคพลังธรรมก่อตั้งและเจริญรุ่งเรืองขึ้นมาด้วยอุดมการณ์ของพลตรีจำลอง ศรีเมือง และในขณะเดียวกัน ก็ตกต่ำลงด้วยการที่ประชาชนเริ่มหมดศรัทธาในตัวของ พลตรีจำลอง ศรีเมือง เช่นกัน

2. พรรคพลังธรรมภายใต้การนำ ของ นายบุญชู โรจนเสถียร มีการเปลี่ยนแปลงการดำเนินงานและอุดมการณ์ของพรรคจากเดิม ส่งผลให้เกิดความแตกแยกภายในอย่างมาก จนไม่สามารถประสานได้ จึงต้องหาทางออกด้วยการเชิญบุคคลที่ได้รับการยอมรับจากประชาชนทั่วไปว่า มีความรู้ความสามารถอย่าง พ.ต.ท.ดร.ทักษิณ ชินวัตร มาเป็นหัวหน้าพรรค เพื่อสร้างภาพลักษณ์ใหม่ให้กับพรรคพลังธรรม

3. พรรคพลังธรรมภายใต้การนำของ พ.ต.ท.ดร.ทักษิณ ชินวัตร เปลี่ยนจุดยืนจากพรรคที่ยึดถือคุณธรรม มาเป็นพรรคที่เล่นการเมืองเหมือนพรรคการเมืองอื่น ๆ โดยไม่ยึดถืออุดมการณ์ และเป็นเหตุให้พรรคพลังธรรมตกต่ำลง

จากข้อสรุปดังกล่าว จะเห็นได้ถึงลักษณะร่วมบางประการที่ว่า พรรคพลังธรรมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา และการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวก็เป็นไปตามการเปลี่ยนผู้นำพรรคด้วย ซึ่งข้าพเจ้ามีความเห็นว่า ลักษณะความสัมพันธ์ดังกล่าวเป็นสิ่งที่ต้องการการพิสูจน์ในเชิงการวิจัยเป็นอย่างมาก จึงตั้งคำถามในการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ความเจริญรุ่งเรืองของพรรคพลังธรรม มีความสัมพันธ์กับอุดมการณ์ของพรรคหรือไม่ และหากมี ปัจจัยใดที่มีส่วนส่งเสริมให้อุดมการณ์นั้นได้รับการยอมรับจากประชาชน
2. ปัจจัยใดเป็นตัวผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอุดมการณ์ของพรรค และการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้ส่งผลต่อพรรคพลังธรรมอย่างไร

วัตถุประสงค์ในการศึกษา

1. เพื่อให้ทราบถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเจริญรุ่งเรืองของพรรคพลังธรรมในกระบวนการเมืองไทย
2. เพื่อให้ทราบถึงผลกระทบที่มีต่อพรรคพลังธรรม ในกรณีที่มีการเปลี่ยนแปลงผู้นำพรรค และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงในอุดมการณ์ของพรรค
3. เพื่อให้ทราบถึงปัจจัยทางด้านสภาพแวดล้อมที่ส่งผลโดยตรงต่อการเปลี่ยนแปลงของพรรคพลังธรรม

กรอบความคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย

ในการศึกษาเรื่อง “อุดมการณ์กับการเปลี่ยนแปลงของพรรคพลังธรรม” มีความจำเป็นต้องศึกษาถึง แนวความคิดอุดมการณ์ ทฤษฎีผู้นำและภาวะผู้นำ และทฤษฎีการก่อเกิดพรรคการเมือง ซึ่งมีกรอบความคิดดังต่อไปนี้

1. แนวความคิดเกี่ยวกับอุดมการณ์ (Ideology)
2. ทฤษฎีการก่อเกิดพรรคการเมือง
3. ทฤษฎีผู้นำและภาวะผู้นำ (Leaders and Leadership)

ผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเรื่อง "ผู้นำกับการเปลี่ยนแปลงของพรรคพลังธรรม" ส่วนหนึ่งได้อาศัยแนวทางการศึกษา จากงานวิจัยที่ได้ทำไว้ก่อนหน้านี้ ซึ่งงานวิจัยดังกล่าวปรากฏดังนี้

การศึกษาของ ชัยวัฒน์ ชื่นโกสุม เรื่อง "การสร้างและรักษาฐานคะแนนเสียงของพรรคพลังธรรมในเขตกรุงเทพมหานคร" ผลการศึกษาพบว่า พรรคพลังธรรมสามารถสร้างและรักษาฐานคะแนนเสียงในเขตกรุงเทพมหานครไว้ได้โดยอาศัยภาวะผู้นำทางการเมืองของหัวหน้าพรรค การจัดการทางการเมืองของพรรค โรงเรียนการเมืองของพรรค และการทำโครงการเสริมสร้างภาพลักษณ์อันเป็นที่ยอมรับของฐานคะแนนเสียงของพรรค (ชัยวัฒน์, 2536)

การศึกษาของ ทวีศักดิ์ พันธุ์สุระ เรื่อง "การต่อสู้ทางการเมืองของพรรคการเมืองไทย : ศึกษากรณีพรรคกิจสังคม" ผลการศึกษาพบว่า พรรคกิจสังคมทั้งหมดถูกรอบงำโดยผู้นำจำนวนน้อย ซึ่งก็คือผู้ก่อตั้งพรรค โดยผู้นำแต่ละคนมีบริวารอยู่จำนวนหนึ่ง การแบ่งกลุ่มและความขัดแย้งส่วนใหญ่เกิดขึ้นจากการต่อสู้เพื่อเข้าไปมีอำนาจในพรรค และความไม่พอใจเกี่ยวกับการจัดสรรตำแหน่งและมีส่วนได้เสียในหมู่ผู้นำ (ทวีศักดิ์, 2528)

การศึกษาของ มุรธาธีร์ รักชาติเจริญ เรื่อง "การก่อตัวของพรรคประชาธิปไตยในกระบวนการทางการเมืองไทย" ผลการศึกษาพบว่า การที่พรรคประชาธิปไตยตั้งอยู่ได้นานเนื่องจากหลายสาเหตุ แต่สาเหตุหนึ่งก็คือ ลักษณะความเป็นผู้นำของหัวหน้าพรรค คือ นายควง อภัยวงศ์ และ หม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช ซึ่งเป็นที่นิยมกันในหมู่ประชาชน และในบรรดานักการเมืองฝ่ายสนับสนุนและฝ่ายตรงข้าม (มุรธาธีร์, 2525)

การศึกษาของ วีรัตน์ แก้วกล้า เรื่อง "พรรคการเมืองกับการสร้างผู้นำทางการเมือง" ผลการศึกษาพบว่า พรรคการเมืองไทยยังไม่สามารถสร้างผู้นำทางการเมืองได้ เพราะยังมีลักษณะอ่อนแอและขาดความต่อเนื่อง ยิ่งกว่านั้น พรรคการเมืองยังไม่สามารถแสวงหาการสนับสนุนจากกลุ่มอิทธิพลและกลุ่มผลประโยชน์อีกด้วย (วีรัตน์, 2524)

การศึกษาของ อภิชาติ เชื้อเทศ เรื่อง “ความล้มเหลวของพรรคการเมืองไทย” ผลการศึกษาพบว่า พรรคการเมืองไทยกำเนิดขึ้นเนื่องจากการยึดถือตัวบุคคลมากกว่าหลักการของพรรคการเมือง ทำให้พรรคการเมืองไทยขาดวิวัฒนาการ เมื่อตัวผู้นำพรรคหมดอำนาจพรรคการเมืองนั้นก็จะล้มไปด้วย การย้ายพรรคของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรบ่อย ๆ ทำให้พรรคการเมืองไทยขาดความมั่นคง ปัญหาด้านการจัดหาเงินทุนมาบริหารพรรค การจัดองค์การแบบรวมศูนย์อำนาจเข้าสู่ส่วนกลาง ทำให้พรรคการเมืองไม่ได้เป็นพรรคมวลชน (อภิชาติ, 2536)

การศึกษาของ สมบัติ จันทรวงศ์ เรื่อง “วิวัฒนาการและแนวโน้มของพรรคการเมืองใหม่ : ศึกษากรณีพรรคพลังธรรมนั้น” จากการศึกษาดังกล่าวพบว่า การก่อเกิดพรรคพลังธรรมเชื่อมโยงระหว่างแนวความคิดทางศาสนาเข้ามามีบทบาทเกี่ยวข้อง การที่ผู้นำได้ประพฤติและปฏิบัติธรรม เพื่อเป็นแบบอย่างให้กับบุคคลอื่นด้วย ยิ่งทำให้เกิดความศรัทธามากขึ้นจากสมาชิกพรรคหรือผู้ใกล้ชิด สามารถทำให้สมาชิกส่วนใหญ่ซึ่งเป็นผู้เคร่งครัดเรื่องศีลธรรมเข้ามา มีบทบาทหรือมีส่วนร่วมกับพรรคมากขึ้น จากการศึกษานี้เป็นเครื่องชี้ว่า เรื่องคุณธรรม ศาสนา และผู้นำ ย่อมมีผลต่อการเกิดพรรคการเมือง หรือมีนัยสำคัญต่อกระบวนการเกิดพรรคการเมืองใหม่ ๆ อีกด้วย (สมบัติ, 2532)

การศึกษาของ ขจัดภัย บุรุษพัฒน์ เรื่อง “กำเนิดพรรคการเมืองในประเทศไทย” ผลการวิจัยพบว่า การเกิดพรรคการเมืองของไทย ย่อมอาศัยปัจจัยต่าง ๆ เข้ามาเกี่ยวข้องอย่างน้อย 3 ประการ คือ ผู้นำย่อมมีอิทธิพลต่อสมาชิกที่เข้าร่วมพรรค โดยอาศัยความรู้ ความชำนาญ หรือเป็นบุคคลที่มีประสบการณ์สูงทางวิชาชีพ ความมีบารมีของผู้นำ การยอมรับจากสมาชิกหรือเป็นผู้เคร่งครัดเรื่องศีลธรรม ย่อมเป็นที่มาของการก่อเกิดพรรคการเมือง อาจเป็นเครื่องชี้ว่า การเกิดพรรคการเมืองย่อมอาศัยปัจจัยทาง ผู้นำ บารมี และการยอมรับจากสมาชิก เป็นเครื่องผูกพันอย่างมีนัยสำคัญ (ขจัดภัย, 2510)

สมมติฐานในการวิจัย

1. ในระยะแรกของการก่อตั้ง พรรคพลังธรรมได้รับความนิยมจากประชาชนอย่างมาก เป็นผลมาจากการที่อุดมการณ์ของพรรคมีความสอดคล้องกับสภาพสังคมในขณะนั้น
2. การเปลี่ยนผู้นำพรรค ประกอบกับสภาพการณ์ทางการเมือง เป็นตัวผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอุดมการณ์ของพรรคพลังธรรม และส่งผลให้พรรคพลังธรรมตกต่ำลง

วิธีการศึกษา

ในการศึกษาเรื่อง“อุดมการณ์กับการเปลี่ยนแปลงของพรรคพลังธรรม” จะเป็นการศึกษาโดยข้อมูลจากเอกสาร (Documentary) ซึ่งจะศึกษาถึงทฤษฎี แนวความคิดเกี่ยวกับความสัมพันธ์กันระหว่างอุดมการณ์ของหัวหน้าพรรคกับการดำเนินบทบาททางการเมืองของพรรคการเมือง โดยอาศัยแนวคิดอุดมการณ์ (Ideology) ทฤษฎีการก่อเกิดพรรคการเมือง (Political Party) และทฤษฎีภาวะผู้นำ (Leadership Theory) อธิบายร่วมกันถึงการเกิด การก่อตัว และประวัติความเป็นมาของพรรคพลังธรรมตั้งแต่เริ่มก่อตั้งในปี 2531 มาจนถึงปัจจุบัน โดยใช้ทั้งข้อมูลเบื้องต้น (Primary resources) และข้อมูลชั้นรอง (Secondary resources) ซึ่งเป็นการศึกษาจากเอกสารทางประวัติศาสตร์ (Historical documents) โดยเป็นข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Resources) ทั้งเอกสารภาษาอังกฤษและเอกสารภาษาไทย ที่มีความเกี่ยวข้องกับพรรคพลังธรรมและเอกสารข้อมูลการเลือกตั้งในปีต่าง ๆ รวมทั้งเอกสารวิเคราะห์การเลือกตั้งในปีต่าง ๆ ด้วย รวมไปถึงหนังสือพิมพ์รายวัน รายสัปดาห์ วิทยานิพนธ์ ตลอดจนวารสารต่าง ๆ จากทั้งห้องสมุดคณะรัฐศาสตร์ และหอสมุดกลาง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หอสมุดกลางมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ และหอสมุดแห่งชาติ

แนวทางการวิจัย

ในการทดสอบสมมติฐานของการวิจัย มีแนวทางดังต่อไปนี้

สมมติฐานที่ 1. “ในระยะแรกของการก่อตั้ง พรรคพลังธรรมได้รับความนิยมาจากประชาชนอย่างมาก เป็นผลมาจากการที่อุดมการณ์ของพรรคมีความสอดคล้องกับสภาพสังคมในขณะนั้น”

ตัวแปรที่ปรากฏในสมมติฐานข้อนี้ ประกอบไปด้วย ความนิยมาจากประชาชน อุดมการณ์ของพรรคพลังธรรม และสภาพสังคมในขณะนั้น ซึ่งข้อมูลที่ใช้ประกอบตัวแปรในแต่ละตัวมีดังนี้

1. ความนิยมาจากประชาชน ตรวจสอบได้จาก การสำรวจประชามติที่เกี่ยวข้อง จำนวนสมาชิกของพรรคที่ได้รับการเลือกตั้ง โดยการเปรียบเทียบกับเลือกตั้งในครั้งต่าง ๆ และเปรียบเทียบกับพรรคอื่น ๆ
2. อุดมการณ์ของพรรคพลังธรรม ตรวจสอบได้จาก เอกสารและจุลสารของพรรคคนนโยบายของพรรค และข่าวจากสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ทั้งของภาครัฐและเอกชน เป็นต้น
3. สภาพสังคมในขณะนั้น ตรวจสอบได้จาก การประมวลเหตุการณ์สำคัญในอดีตเชื่อมโยงมาสู่ช่วงที่คนให้ความนิยมพรรคพลังธรรม ข่าวและบทความวิจารณ์ต่าง เป็นต้น

ในการเชื่อมโยงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่าง อุดมการณ์กับความนิยมของประชาชนข้าพเจ้าจะได้ใช้แนวความคิดเกี่ยวกับอุดมการณ์เป็นเครื่องมือ โดยพิจารณาในแง่ของประโยชน์ของอุดมการณ์เป็นสำคัญ

สมมติฐานที่ 2. “การเปลี่ยนแปลงผู้นำพรรค ประกอบกับสภาพการณ์ทางการเมือง เป็นตัวผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอุดมการณ์ของพรรคพลังธรรม และส่งผลให้พรรคพลังธรรมตกต่ำลง”

ตัวแปรที่ปรากฏในสมมติฐานข้อนี้ ประกอบไปด้วย การเปลี่ยนแปลงผู้นำพรรค สภาพการณ์ทางการเมือง การเปลี่ยนแปลงอุดมการณ์ของพรรค และความตกต่ำของพรรคหลัง ธรรม ซึ่งข้อมูลที่ใช้ประกอบตัวแปรแต่ละตัวมีดังนี้

1. การเปลี่ยนแปลงผู้นำพรรค ตรวจสอบได้จาก เอกสารของพรรคหลังธรรม และข่าวในหนังสือพิมพ์
2. สภาพการณ์ทางการเมือง ตรวจสอบได้จาก เอกสารในเชิงประวัติศาสตร์ข่าว และบทความวิจารณ์ต่าง ๆ
3. การเปลี่ยนแปลงอุดมการณ์ของพรรคหลังธรรม ตรวจสอบได้จาก การเปรียบเทียบกันระหว่างอุดมการณ์ใหม่กับอุดมการณ์เก่า
4. ความตกต่ำของพรรคหลังธรรม ตรวจสอบได้จาก การพิจารณาว่ามีการเปลี่ยนแปลงของค่านิยมชมชอบของประชาชนอย่างไร โดยดูจากจำนวนที่นั่งของสมาชิกสภา ผู้แทนราษฎรที่ได้รับการเลือกตั้งของพรรคหลังธรรม คะแนนที่สมาชิกพรรคหลังธรรมแต่ละคน ได้รับ ซึ่งทั้งหมดต้องดูเป็นแนวโน้มตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน และการสำรวจประชามติโดย องค์การต่าง ๆ

ในการเชื่อมโยงให้เห็นถึงความสัมพันธ์กันระหว่างการไม่ยึดถืออุดมการณ์ และความตกต่ำของพรรคหลังธรรม ถือว่ายังเป็นสิ่งจำเป็นอยู่แม้จะมีการชี้ให้เห็นถึงแนวโน้มความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวแล้วก็ตาม กรอบที่ข้าพเจ้าใช้ในการยืนยันความสัมพันธ์ดังกล่าว เป็นกรอบของแนวคิดอุดมการณ์ทางการเมืองที่ว่า ความเปลี่ยนแปลงของอุดมการณ์มีผลกระทบต่อ ผู้ที่สนับสนุนอยู่เดิม

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ให้ความรู้และความเข้าใจในความสำคัญของอุดมการณ์ที่มีต่อความเจริญรุ่งเรืองของพรรคการเมืองในระบบการเมืองไทย
2. ทราบถึงอิทธิพลของปัจจัยสภาพแวดล้อมที่มีต่อการกำหนดแนวทางอุดมการณ์

3. ทราบถึงปัญหาที่เกิดขึ้นกับพรรคการเมืองที่ยึดถือตัวบุคคลเป็นหลัก ในกรณีที่มีการเปลี่ยนแปลงตัวผู้นำพรรค

4. ทราบถึงปัจจัยนอกเหนือจากอุดมการณ์ที่อาจส่งผลกระทบต่อความตกต่ำในทางการเมืองของพรรคการเมืองไทย

การนำเสนอผลการศึกษา

บทที่ 1. กล่าวถึง สภาพปัญหาโดยทั่วไป สมมติฐาน แนวความคิด และวิธีการดำเนินการวิจัย

บทที่ 2. กล่าวถึง กรอบแนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษา ประกอบไปด้วยแนวคิดเกี่ยวกับอุดมการณ์ ทฤษฎีการก่อเกิดพรรคการเมือง และทฤษฎีผู้นำและภาวะผู้นำ

บทที่ 3 กล่าวถึง วิวัฒนาการของพรรคพลังธรรม โดยเริ่มตั้งแต่การก่อตั้งพรรค จนกระทั่งถึงการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 13 มีนาคม 2535 ซึ่งเป็นช่วงที่พรรคพลังธรรมรุ่งเรืองมาก และทำการทดสอบสมมติฐานข้อแรก

บทที่ 4 กล่าวถึง ความสัมพันธ์ระหว่างอุดมการณ์กับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นของพรรคพลังธรรมตามการดำรงตำแหน่งของหัวหน้าพรรคพลังธรรม และศึกษาการเปลี่ยนแปลงบทบาทและหน้าที่ของพรรคพลังธรรมตามการเปลี่ยนแปลงของอุดมการณ์ในแต่ละช่วง และทำการทดสอบสมมติฐานข้อที่สอง

บทที่ 5 กล่าวถึง บทสรุปของการวิจัย